

SATU RÄMÖ

TALO
MAAILMAN
REUNALLA

Vuosi Islannin maaseudulla

WSOY

Satu Rämö

**Talo maailman
reunalla**

Werner Söderström Osakeyhtiö
Helsinki

*Teoksen kirjoittamista on tukenut WSOY:n kirjallisuussäätiö.
Lämpimät kiitokseni säätiön tuesta.*

KUVALIITTEEN KUVAT © BJÖRGVIN HILMARSSON

© SATU RÄMÖ JA WSOY 2021

ISBN 978-951-0-46251-5

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

PAINETTU EU:SSA

*Minä tahdon mennä maalle,
siellä haluan kesän töitä tehdä.
Siellä kaikkea uutta voin nähdä.
Haluan antaa tilaa uudelle.*

VAPAASTI SUOMENNETTU ELLY VILHJÁMSIN
LAULUSTA ÉG VIL FARA, UPP Í SVEIT

Sisällys

Kohtalokas kesälomamatka	9
Jääkiipeilijöiden bileet	29
Hyvää paskaa!	33
Kohti kettujen maita	42
Suolatehtaan kautta	48
Kalapyttipannua	56
Kunnanjohdon iltaviinit	61
Kiviä pitkin	75
Perunaa kalakeittoon?	83
Purjeklakkalaa porukalla	90
Vuorten valot	105
Autoretkellä	116
Pitsat ja pullat	125
Terveisiä lumihangesta	133
Joka ilta uimaan	147
Kirjat tekevät onnelliseksi	155
Vuorilta laskeutunut painajainen	161
Joogaa ja oluentuoksua	177
Keittiönikkuna	182
Juurukellot helähtää	194
Keittiönpöytä katolla	203
Kermavaahtoa leirintäalueella	208
Missä olet, Helga?	218
Taulu seinällä	236

Kesäinen matka vuoristoon	245
Oikeasti kesäinen matka vuoristoon	258
Remonttia, remonttia	268
Mies ja saha	277
Sadonkorjuu	283
Meri näyttää tänään tummansiniseltä	288

Kiitokset	291
Lähteet	293

Kohtalokas kesälomamatka

Heinäkuu 2018

Pääkaupunkiseudulla etelän- ja koillisenpuoleista tuulta noin neljä metriä sekunnissa. Osittain selkeää. Iltapäivällä lisääntyvää pilvisyyttä. Lämpötila noin 15 astetta. Länsivuonoilla pohjoistuulta 10 metriä sekunnissa ja vesisadetta.

Istun kotitalomme rappusilla Reykjavíkissä ja katselen alkavaa päivää. Postinumeroalue 101:ssä on tyypillinen lauantaiamupäivä. Kotikadullamme löntystelee muutamia islantilaisia ulkoiluttamassa koiriaan. Lapsiperheet ovat matkalla viereiseen leikkipuistoon ja keskustan Airbnb-asunnoissa majoilevat turistit kävelevät leipäpusit kainalossa viereisen korttelin leipomosta valmistamaan myöhäistä aamiaista. Silloin tällöin talomme ohi hurauttaa auto. Olen erityisen hyvällä tuulella.

Alkamassa on reilu viikko yhteistä kesälomaa keskellä kauneinta Islannin kesää. Kolmatta luokkaa käyvän esi-koistyttyremme kiipeilykesäkurssi on juuri loppunut. Kuopuksen päiväkotit on laittanut ovet kiinni kesäloman ajaksi. Puolisoni Björgvin työskentelee jäätikköoppaana, ja

kesä on tyypillisesti vuoden kiireisintä aikaa jäätikölläkin, mutta hän oli onnistunut saamaan heinäkuussa pari viikkoa vapaata. Itse työskentelen yrittäjänä, ja koska kaikki asiakkaani ovat kesälaitumilla, minäkin ehdin ottaa vähän lomaa.

Mitä siis huomisesta alkaen tehtäisiin?

– Mennään teltailemaan, mennään teltailemaan, lapset riemuitsevat. He luovat katuväriliiduilla kodin edessä oleviin katukivetyksiin uutta ilmettä.

– Miksei mentäisi hotelliin? kysäisen ja katselen neljälle katukivelle väritettyä kirkkaankeltaista kissaa.

Rakastan luonnossa kulkemista, mutta en tykkää tellassa nukkumisesta. Vaikka meillä on talvimakuupussit käytössä kesälläkin, nukkumaan mennessä olen aina umpijäässä. Eikä koskaan nukkumaan mennessä tiedä, millainen yöstä tulee. Liukas makuupussi kiertyy epämukavasti vartaloni ympäri ja herään keskellä yötä joko niin, että minulla on helkkarin kylmä tai tukahduttavan kuuma. Tellassa kaikki arkitoimet pitää tehdä postimerkin kokoisessa tilassa, puhtaat vaatteet ovat missä sattuu ja voiveitsi on aina hukassa.

– Purkaudutaan! hihkaisee kuopus. Väriliidut lentävät pitkin katua.

Hän tarkoittaa äänestämistä. Islannin kielessä sana *kjósa* tarkoittaa äänestämistä ja *gjósa* tulivuoren purkautumista. Äänestäessä k-äänteen jälkeen tulee pieni ja herkkä h-äänne. Khouusa. Kun tulivuori purkautuu, ei herkistellä, vaan g tulee ulos suusta kuin suomalainen k ilman ylimääräisiä huokailuja. Kjouusa.

En minäkään näitä äännteitä aina toisistaan erota, joten miten voisi kolmevuotiaskaan, joka opettelee yhtä aikaa kahta kieltä, äidin suomea ja isän islantia.

Demokratia on kai se toimivin yhteiskuntamalli, vaikka sen kompromissit välillä vähän kirpaisevat. Koska Islannissa on maailman vanhin edelleen toiminnassa oleva parlamentti (*Alþingi* perustettiin Þingvallavatnin järvenrannalle vuonna 930), en oikein voi muuta kuin totella äänestystulosta. Häviän äänin 3–1.

Lapset jäävät viimeistelemään kissaperheen värittämistä, minä lähden sisään pakkaamaan.

*

Tungemme Mitsubishi L200 -lava-automme täyteen makuupusseja, makuualustoja, ruokalaatikoita, retkituolia, retkipöydän, kiipeilykenkiä, kiipeilyköysiä, kiipeilytyynyjä, kalkkia, kypäriä ja erilaisia remmejä ja klipsejä.

Tavarat pakataan kaikenkokoisiin kasseihin ja laatikoihin, ja nämä yksiköt siirretään auton tavaratilaan siten, että teltta pukataan sisään viimeisenä, koska se pitää saada ulos ensimmäisenä. Automme katettu tavaratila on ihmeellinen. Sinne mahtuu järjetön määrä tavaraa. Kerran puolisoni kuljetti kotiimme ostetun uuden sohvan auton tavaratilassa huonekalukaupan varastolta kotiin. Sohva maksoi toista tuhatta euroa, joten olihan se hieno juttu säästää noin 30 euroa peräkärävuokrassa.

Kun kaasugrilli on saatu ahdettua auton tavaratilaan, sinne jää vielä tilaa yhden maastopyörän verran. Ja sehän

sinne laitetaan! Toinen maastopyörä kiinnitetään auton katon alle. Vihoviimeisenä tavaratilaan survotaan vielä tiiviille rullalle pakattu telttä.

Automme on käytännöllinen, vähän rupsahtanut ja muutenkin ihana, mutta se on myös älytön dieselsyöppö. Kaupunkiajossa automme kuluttaa 14 litraa satasella, maaseudulla yhdeksän. Jos ei tuule (tapahtuu harvoin) ja ajetaan tasaisella suoralla tiellä (tapahtuu vielä harvemmin), kuluks laskee kahdeksan pintaan. Automme on yli kymmenen vuotta vanha, mutta vaihtamista emme ole vakavasti harkinneet. Auto on meidän vanha ystävämme.

Tiedämme täsmälleen, mitä osia autoon on vaihdettu. Se ei ole vaatinut kovin isoa remonttia vielä kertaakaan, sen tavaratilaan mahtuu neljän ihmisen telttailutavarat ja pienen pesukoneen kokoinen kameralaukku ja tilaa jää näemmä vielä ylikin. Autossa on hyvä koukku, johon voi laittaa kiinni köyden ja jelppiä talvisään yllättämiä autoja irti lumikasoista. Autoystävämme kanssa pääsee jokien yli eikä pohja karahda kiinni kuoppaisella erämaatiellä. Mitsun L200 ei ole kertaakaan jättänyt meitä pulaan Islannin kovissa talvimyrskyissä, ja erään kerran ylitimme sillä kolmekymmentä metriä leveän joen. Lapset hihkuivat takapenkillä riemusta, kun vesi roiskui avoimista ikkunoista sisään. Renkaat pyörivät hitaasti ja kuljettivat autoamme yli virran. Sitteen kun tämä auto kelpaa enää vain varaosiksi, vaihdamme sen uudempaan ja ympäristöystävällisempään.

Islantilaiset rakastavat autoilua. Tyypillisellä islantilaisperheellä on kaksi autoa, ja autolla huristellaan pienimmätkin välimatkat. Julkiset liikenneyhteydet ovat varsin kehnot.

Vuoden 2018 lopussa maassa oli rekisteröity 660 henkilöautoa tuhatta asukasta kohti. Luku on suurempi kuin Suomessa, Yhdysvalloissa ja Saksassa. UNECEn eli YK:n Euroopan talouskomission mukaan Islannin ohi menee vain Liechtensteinin pikkuvaltio. Islannissa on noin 270 000 autoa, joista kolmannes kulkee dieselillä ja lähes kaksi kolmannesta bensalla. Muutamien hyvin toimeentulevien kaupunkivihreiden omakotitalojen edessä on parkissa kallis Tesla. Islannissa sähköautojen määrä on viime vuosina tosin kasvanut. Latauspisteitä on tullut lisää aivan viime aikoina myös maaseudulle. Nyt Islannissa voi jo kesäaikaan ajaa saaren ympäri kiertävän ykköstien sähköautolla, mutta vain harva on lähtenyt yrittämään.

Meidän Mitsu kuuluu saastuttavimpien sarjaan. Se on vanha diesel, jonka pakoputki tuprauttaa moottorin käynnistyessä ilmoille syntisen tumman pilven. Painavista ympäristösyistä huolimatta dieselautojen määrä ei ole Islannissa vähentynyt, vaan päinvastoin: se on vain kasvanut viime vuodet. Islantilaiset rakastavat isoja jeepejään ja isot jeepit kulkevat dieselillä. Isokokoisen paksurenkaisen ja nelivetöisen auton uskotaan tuovan turvallisuutta Islannin kapeilla vuoristoteillä, joissa tuuli puhaltaa ja talviset lumituiskut tekevät talviajamisesta sietämättömän hankalaa.

Olemme moneen kertaan puhuneet Mitsun myymisestä, mutta joka kerta olemme päätyneet torppaamaan idean. Mistä muka löytyisi parempi ja kaiken maailman sääolosuhteissa luotettavampi auto? Sitä paitsi jos myisimme sen ympäristösyistä ja ostaisimme tilalle vähemmän saastuttavan auton, emme itse asiassa tekisi ympäristötekoa, vaan

ostaisimme maailmaan taas uuden auton. Mitsu L200 vuosimallia 2007 on vielä täysin ajokelpoinen, ja jos me emme aja sillä, joku muu ajaisi sillä meidän jälkeemme.

Tartun kiinni auton tavaratilan luukusta kaksin käsin ja painan sen voimalla alas. Täytyy kuulua äänekkäs loksahdus, jotta tietää luukun menneen kunnolla kiinni. Kun auto on pakattu, kahvit lorotettu termariiniin ja vesipullot täytetty, lapset käyvät vielä vessassa ja hakevat pehmolelut automatkan kavereiksi. Auton uumenista kuuluu puhinaa. Puolisoni se siellä riitelee pihalla auton bluetooth-yhteyden kanssa. Autoradiomme yhdistäminen älypuhelimien Spotify-sovellukseen vie vähintään kymmenen minuuttia, joten minä ehdin vielä juosta kotimme lähistöllä sijaitsevalle leipomolle hakemaan reissupullat. Lasten suosikkeja ovat *snúðurit* eli lautasen kokoiset vehnäpullat, joiden päälle on valutettu suklaakastiketta. Puolisoni rakastaa paitsi minua myös voitaikinasta valmistettua viineripitkoa, jonka välissä on raparperihilloa ja päällä mantelirouhetta, suklaata ja keltaista paksumaa kremeä. Ostan vaaksanlevyisen palan. Itselleni valitsen suolaisen pretzel-voisarven, jonka päällä on runsaasti seesaminsiemeniä. Ojennan myyjälle leipomon omaa nimeä kantavan juuttipussin, jonka käytöstä saa kassalla 10 prosentin alennuksen.

Peruutamme Mitsun Reykjavíkin keskustakodin pihalta kadulle ja suuntaamme bensa-aseman kautta ulos kaupungista.

Viidentoista minuutin kuluttua Reykjavík toimistotaloineen jää taakse ja automme sukeltaa kauniiseen maisemaan. Ikkunasta näkyy Atlantti, vuoria, niityillä laiduntavia lampaita ja siellä täällä leppoisasti käyskenteleviä islanninhevoslaumoja. Syön suolaista voisarvea ja katselen ikkunasta ulos. Kaikki näyttää upeammalta kuin postikortissa.

Ajamme Islannin kiertävää ykköstietä pohjoiseen ja käännyimme Grábrókarhraunin laavapellon jälkeen vasemmalle tielle 60 ja kohti Länsivuonoja, kohti Islannin harvimminkin asuttua aluetta, missä vuoret nousevat korkealle ja laskevat jyrkemmin mereen kuin muualla Islannissa. Jyrkkien vuorten kerrotaan olevan trollien tekosia. Keskiajalta peräisin olevissa muinaisislantilaisissa käsikirjoituksissa kerrotaan, että aikojen alussa, silloin kun ei vielä ollut kunnolla taivasta eikä aurinkokaan paistanut, maailmankaikeus oli jättäjäismäisten trollien hallinnassa. Trollit muistuttavat ulkomuodoltaan suurikokoisia ihmisiä, joilla on karvaiset kädet ja paljon hiuksia, kiukkuinen ilme ja riuskat otteet. Sellaisia alkuaikojen jöröjä kaikkeudenvartijoita. Länsivuonojen kohdalla muinaisilla trolleilla oli mennyt jostain syystä herne nenään ja ne alkoivat raivoissaan kauhoa maata irti suurilla voimakkailla kourillaan. Vuortenrinteistä tuli jyrkkiä ja vuonoista pitkiä, eikä tasaista maata jäänyt oikein minnekään. Siksi välimatkat ovat Länsivuonoilla pitkiä: tiet mutkittelevat ja matkanteko on hidasta.

Menemme Länsivuonoille nyt, koska nyt meillä on aikaa.

Jos katsoo Islannin karttaa, voi kuvitella saaren lampaaksi. Pyöreä keskiosa, hapsottavat perävillat idässä, Reykjanesin ja Snæfellsnesin niemimaat kuin ohuet etujalat ja luoteessa

sojottava pää on se Länsivuonojen alue, joka on vain 20 kilometrin matkalta kiinni pääsaarella.

Länsivuonot on noin kahden Uudenmaan kokoinen alue, jossa asuu kuutisen tuhatta ihmistä. Noin puolet heistä asuu Länsivuonojen keskuksessa eli Ísafjörðurin kunnan alueella. Reykjavíkista ajaa sinne huoltoasema- ja valokuvaustaukoineen kesäaikaan noin kuusi tuntia.

Haluamme mennä Länsivuonoille kesälomailemaan upeiden maisemien, hyvien maastopyörämaastojen, luonnonvaraisten lämpimien uimalähteiden ja meille entuudestaan tuntemattomien pikkukylien takia. Ensimmäisenä menemme Ísafjörðurin kylään, jonne on vastikään avattu uusi maastopyöräilyalue.

Sää tiedote oli luvannut Länsivuonoille koko viikoksi aurinkoa. Islannissa tosin pitäisi malttaa muistaa, että sää tiedotteisiin ei oikein voi luottaa. Pohjoisella saarella säätilat muuttuvat nopeasti ja päivät ovat yllätyksiä täynnä.

*

Tip-tip-tip.

Kahisee.

Tip-tip.

Kahisee.

Sääennuste meni tällä kertaa pieleen. Vihreän perheteltamme seinä painuu kasaan tuulen voimasta. Istun retkituolilla ja katselen teltan muovisesta ikkunasta ulos. Telttailualueella on pari pientä vaellusteltoa ja muutama Is-

lannin rekisterikilvissä oleva matkailuauto. Hekin ovat tulleet tänne luultavasti sen saman auringontäyteisen säätiedotuksen perässä. Islannissa on oma sanontakin paikallisten kotimaanmatkailulle: *að elta veðrið*. Paikalliset jahtaavat keksäisin säätä: mennään sinne, minne säätiedotus lupaa hyvää.

Täällä sitä ollaan sumpussa samalla leirintäalueella ja varsin laihan saaliin kanssa. Vettä sataa kolmatta päivää putkeen. Näen teltan ikkunasta, kuinka vaaleanharmaaseen villapaitaan pukeutunut mies juoksee telttailualueen nurmikentän poikki kohti keittiötiloja ja pitää sylissään likaisilla astioilla täytettyä muovisankoa. Jokaisella askeleella nurmikolta purskahtaa pieni suihkulähde. Mietin, miksei villapaitamies vain jätä tiskejä ulos? Miksi kastella sielua sateessa, kun voisi vain ruikata vähän astianpesuainetta sänköön ja pistää sangon ulos sateeseen. Kyllä tulisi pohjoista puhtautta ihan hetkessä.

Kesälomaviikostamme ei tullut ihan sitä, mitä piti. Lapista toinen sairastui lievään kuumeeseen (meni ohi särky-lääkkeellä ja yhden päivän levolla), toinen on valittanut tekemisen puutetta, koska ulkona ei voi olla kastumatta läpimäräksi. Minä istun tässä kiikkerällä retkituolilla untuvatikki päällä ja katselen sateen sotkemaa maisemaa. Taivas on Islannin-harmaa. Siis sellainen, josta näkee heti, että vesisade ei ole lähiaikoina heti loppumassa.

Puolisoni katselee otsa rypyssä lähialueen vaelluskarttaa ja puhisee pahasta säästä. Niin. Islannissahan ei koskaan ole huono tai kehno sää. Se on paha. *Vont veður*. Kai se on peruja muinaisilta ajoilta, jolloin sääilmiöt selitettiin pahojen voimien tekosina, jotka koettelivat meitä kuolevaisia.

Tänään tuulee melko navakasti pohjoisesta. Sää tiedotus lupaili noin 10 metriä sekunnissa, mutta puuskissa tuulenopeus on varmasti yli 15 metriä sekunnissa. Perheteltamme on islantilaisiin olosuhteisiin ostettu, joten ei se ihan vähästä kaadu tai kastu. Joten istumme nyt täällä teltassa ja odotamme parempia kelejä. Katselen vesipisaroiden matkaa teltan muovi-ikkunassa ja pysähdyn miettimään kylän nimeä. Islannin sana *ís* tarkoittaa jäätä tai jäätelöä, *ffjörður* tarkoittaa vuonoa. Mehän olemme siis jäävuonossa, joten eihän tämä kylmä sää mikään yllätys ole.

Tip-tip.

Jäätelövuonossa on pakko saada jäätelöä. Nousemme autoon, naksautamme pyyhkimet täydelle teholle ja auton takapuolenlämmittimet päälle. Kuulimme telttanaapureilta, että naapurikylässä Bolungarvíkissa on kiva bensa-asema, jonka jäätelöbaarin karkkimiksitiski on erinomainen. Kaikilla islantilaisilla huoltoasemilla on aina jäätelöbaari, niiden varustelutasot vain vähän vaihtelevat. Bolungarvíkin huoltikalta saa jäätelön sekaan perinteisten suklaalakritsien ja toffeesuklaamurujen lisäksi myös turkinpippureita, hedelmiä ja tuoreita marjoja.

Bolungarvíkin kylä sijaitsee vartin ajomatkan päässä, ja kylään päästäkseen pitää ajaa monta kilometriä pitkän tunnelin läpi. Kun Mitsumme hurauttaa vuoren läpi kulkevasta tunnelista ulkoilmaan, näen suuren sateenkaaren. Ulkona sataa edelleen, mutta tällä puolen vuotta pilviverho on ohentunut sen verran, että aurinko pääsee tuikkaamaan maan päälle muutaman kriittisen säteen. Kirkas sateenkaari ulottuu kokonaisuena kylästä kauas merelle.

Päätämme kourata merenrannan kautta. Pohjoisen Atlantin vesi on Islannissa kylmää vuoden ympäri, joten rannalaloikoilukulttuuria on turha etsiä. Lepotuolien ja ulkoilmakahviloiden sijasta rannoilta löytyy kalan kuivaimiseen tarkoitettuja telineitä ja näin kesäaikaan myös julmetun paljon *kríoja*. Kría eli lapintiira on ainoa lintu, jota pelkään. En ole missään muualla tavannut yhtä aggressiivisiä lintuja kuin Islannissa kesiään viettävät kriet. Jos näiden lintujen pesimäalueelle eksyy kävelemään, joutuu keskelle lintulauman yhteishyökkäystä. Ne syöksyvät kohti tunkeilijaa, yrittävät nokkia päälakea ja kiljuvat korkealla äänellä.

Kriet painavat vain reilun sata grammaa, mutta ovat tavattoman lihaksikkaita ja kovaäänisiä. Terävänokkaisten lintujen sulat ovat vaaleat lukuun ottamatta silmien yli kulkevaa tummanruskeaa suikaletta, joka näyttää päälakea ympäri sidotulta naamioilta. Ne ovat kuin taskukokoisia fitnessbodareita, sellaisia tiukkoja vakuumpakattuja nakkeja, jotka huutavat kovaa eivätkä pidä alueelleen tunkeutuvista vieraista tyypeistä.

Kría on maailman pisimmän muuttomatkan tekevä eläin. Se lentää talvehtimaan eteläiselle pallonpuoliskolle eteläiseen Afrikkaan ja jopa Australiaan asti. Kesäksi se saapuu napapiirille, muun muassa tänne Islantiin. Yhden vuoden aikana kría lentää noin 70 000 kilometriä. Lintutieteilijät ovat laskeneet, että krían keskimääräinen matkustusvauhti on noin 50 kilometriä tunnissa ja ne lentävät yhden päivän aikana noin seitsemän tuntia. Keskimääräinen päivämataka asettuu jonnekin 300 ja 400 kilometrin tienoille. Vanhimmat elossa olevat kriet ovat kilometreissä mitattuna tehneet

elämänsä aikana kolme matkaa kuuhun. Kai sitä vähemmästäkin reissaamisesta muuttuisi omaa kotiaan suojelevaksi äkäpussiksi.

Katselemme Bolungarvíkin kylän rannalla lenteleviä kríoja autosta. Monisatapäinen lintulauma näyttäisi olevan ärtynyt rannalla kävelevästä ihmisestä. Tyyppi kävelee liian lähellä pesimisaluetta, sillä linnut tekevät näyttäviä syöksyhyökkäyksiä tunkeilijoita kohti. Tällä kertaa ihminen on kuitenkin fiksumpi. Rannalla kävelevä hahmo pitää reilun metrin mittaista puutikkua päänsä päällä ja harhauttaa kríat nokkimaan päälakensa sijasta vanhaa harjanvartta. Jäämme hetkeksi ihmettelemään uhkanrohkean kaksilahkeisen matkaa rannalla. Ehkä hän on luontokuvaaja. Tai joku kyläläinen, joka on halunnut kokeilla tänään jotain jännittävää ja vaarallista.

Käynnistämme auton ja ajamme läheiselle huoltoasemalle. Olemme paikan ainoat asiakkaat. Mieheni tilaa ison suklaapirtelön. Tötsä on melkein litran kokoinen. Molemmat tytöt haluavat pellejäätelöt eli pehmikset, joiden huippu on dipattu suklaakastikkeeseen, ja keskelle jäätelöä tökätyt irtokarkit ja suklaarakeet muodostavat pellen kasvot. Oma suosikkini on *bragðarefur*. Otan pienen, mutta sekin on valtava. Iso annos vaniljapehmistä, jonka sekaan vatkataan haluttuja lisukkeita. Telttailualueen naapurimme oli oikeassa, jädekiskan lisuketiski on pikkukylän huoltoasemaksi yllättävän hyvä. Valitsen jäätelön sekaan suklaalakritsia, Oreo-keksejä ja tuoreita vadelmia.

Istahdamme huoltoaseman pöytään nauttimaan jäätelöistämme. Lusikoin suuhuni ihanaa kylmää jäätelömassaa,

jossa on sopivassa suhteessa suolaista ja makeaa, rouskuvaa ja mehukasta. Ihmeellinen juttu tällainen jäätelökioski keskellä ei mitään. Tuoreita vadelmia ja pehmisjäätelöä, kalan-kuivaustelineitä ja maailman pisimpiä muuttomatkoja tekeviä lapintiiroja. Autot kulkevat nykyään vuoren läpi, mutta tiirat kiertävät kerran vuodessa koko Etelämantereen, vain koska... Niin. Vaistojen sanelemana? Pakon edestä? Tai ehkä lentäminen on heistä hauskaa.

Mikä logiikka tässä kaikessa oikein on? En osaa sanoa.

Murskaan tavallista isomman Oreo-sattuman hamppailani ja ehdotan reissua uimalaan. Olisi ihanaa rentoutua kuumavesialtaissa ja käydä saunassa. Ajamme takaisin Ísafjörðuriin ja suuntaamme kylän uimalaan eli *sundlaugin*.

Islanti sijaitsee kahden mannerlaatan saumakohdassa. Aktiivisia tulivuoria on kymmeniä ja magman lämmittämää vettä runsain määrin. Talojen lämmittäminen ja uimahallien pitäminen on saaren vulkaanisuuden takia yllättävän edullista. Islannissa onkin yli sata uimalaa. Jokaisessa kylässä on omansa ja isommilla paikkakunnilla useampi. Suurin osa uimaloista on ulkoilmassa, ja altaiden vesi on lämmintä kylmälläkin talvisäällä.

Jokaisessa islantilaisessa uimalassa on ainakin yksi noin 40-asteinen kuumavesiallas, jossa aikuiset istuvat kylki kyljessä puhumassa politiikkaa, vaihtamassa kuulumisia ja valittamassa asuntolainan korkeista koroista.

Kuumavesialtaan vieressä on hieman viileämpi uimallas, jossa mahtuu uimaan. Vesijuoksu ei onnistu, koska

altaat on rakennettu toisesta päästä niin mataliksi, että vesileikkien touhussa olevat lapset saavat siellä jalkansa pohjaan.

Pienissä kalastuskylissä uimaloihin on raahattu suuri kalansäilytystynnyri, joka on täytetty kylmällä vedellä. Uskaliaimmat istahtavat ensin viisiasteiseen veteen ja menevät sitten lämmittelemään nelikymmenasteiseen kuumavesialtaaseen. Se rentouttaa kuulemma mahtavasti merillä fyysistä työtä tekevien kalastajien lihaksia.

Saunakulttuuria ei Islannissa juuri ole. Kuumavesiallas on saarelaisille sama kuin kiuas meille suomalaisille. Niitä on erimallisia, monen kokoisia, ja niitä voi asentaa niin kotiin, kesämökeille kuin yritysten virkistystiloihin. Jos islantilaisessa uimalassa on sauna, se on yleensä *gufubað* eli höyryhuone, joissa istutaan kaakeloiduilla penkeillä lievästi pierunhajuisessa kuumassa vesihöyryssä. Höyrysaunan aromit ovat peräisin saaren vulkaanisesta maaperästä.

Ísafjörðurin *sundlaug* on perinteinen islantilainen uimala, mutta yksi juttu täällä on, mitä useimmissa uimaloissa ei ole. Uimalassa on suomalainen sauna! Sauna sijaitsee toisessa pukuhuoneessa, joten naisten ja miesten pukuhuoneet vaihtavat paikkaansa vuoropäivittäin. Naisten saunapäivä on tiis- taisin, torstaisin ja sunnuntaisin.

Tänään on torstai, joten uima-altaalla on naisten saunavuoro. Menemme tyttöjen kanssa naisten pukuhuoneeseen. Maaseudun uimaloissa ei yleensä ole lukollisia kaappeja. Täälläkin vaatteet vain ripustetaan naulakkoon tai laskostetaan avohyllylle. Jos kantaa mukanaan kalliita tavaroita eikä tohdi jättää niitä penkille lojumaan, ne voi käydä viemässä

vastaanoton työntekijälle, joka säilöö niitä pienessä muovisessa korissa toimistopöytänsä alla.

Pukuhuoneen tiloissa on – kuten jokaisessa islantilaisessa sundlaugin pukuhuoneessa – informatiivinen taulu, jossa muistutetaan asiakkaita pesemään kainalot, genitaalialue, hiukset ja varpaidenvälit erityisen hyvin ennen uima-altaaseen menoa. Viestiä on tehostettu kuudella kielellä, joista yksi on – jee! – suomi:

*Pyydämme Teitä ystävällisesti
peseytymään huolella
uimapuvutta ennen uima-
altaaseen menoa.
Kiitos.*

Lapset menevät suihkun kautta altaalle, jossa puolisoni odottaa heitä. Minä menen saunaan kiirehtimättä. Kiskaisen pienikokoisen puuoven auki ja astun sisään ajan patinoimaan muutaman neliön kokoiseen saunaan. Kiuas toimii tietysti sähköllä, sillä Islannissa on niin vähän metsää, että puutavara on täällä kallista. Löylyt ovat sähkökiukaasta huolimatta mahtavat. Kiukaassa on riittävästi kiviä; löyly sihahtaa nätisti. Puiset lauteet natisevat alla ja lämmin seinä tuntuu selkää vasten mukavalta. Koska saunassa ei ole lisäkseni muita, kehtaan mennä selälleni ja venyttää itseni koko ylälauteen mittaiseksi. Nostan kesäsään kohmettavat varpaani kohti kattoa ja heitän kiukaanpuoleisella kädellä lisää löylyä. Lempä kuumuus tavoittaa varpaani ja laskeutuu päälleni. Lötköttelen siinä aikani, enkä mieli mitään.

Jotain ihan muuta kuin vuosi Provencessä!

Oliko se täyden palvelun jäätelökioski keskellä ei mitään vai pikkukylän täydellinen suomalainen sauna, joka synnytti yllättävän idean? Kuka tietää, mutta muutaman kuukauden kuluttua Satu Rämö perheineen ahtautui perheen autoon kaikkine kampsuineen ja muutti Reykjavíkin humusta Länsivuonoille, Islannin luoteiseen kolkkaan, jossa asuu vain 6 000 ihmistä. Kotipaikaksi valikoitui vuorten vartioima Ísafjörðurin kylä, jota talvisin koettelee *ófarð*, läpipääsemätön. Sää, jolloin edes iso nelivetomaasturi ei pääse tielle.

Tuiman ilmaston vastapainoksi kylän väellä on lämmin sydän. Tulokkaat otetaan avosylin vastaan, varustetaan mehevillä juoruilla ja kantakahvilan kakuilla. Pienessä kylässä on väkeä joka lähtöön, eikä viihdettä sen myötä puutu. Ja kun Islannissa ollaan, selvää on, että arjessa on rippunen yliluonnollista lumoa.

Talo maailman reunalla on hurja ja hykerryttävä kertomus Islannin syrjäisimpään kolkkaan muuttaneen perheen ei niin tavallisesta arjesta yhden arktisen vuodenkierron aikana.

